

Ксенія Гавриловська

кандидатка психологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри соціальної та практичної психології

Алла Стягайло

здобувачка магістерського рівня вищої освіти
за спеціальністю «Психологія»

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна*

**ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ У КОНТЕКСТІ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД**

Сталий розвиток громад – це процес, за якого відбувається економічне зростання, поліпшуються умови життя людей, а вплив на довкілля не становить загрози майбутнім поколінням. Актуалізація проблеми сталого розвитку передбачає обговорення найактуальніших тем, що сприятимуть досягненню належного рівня життя в державі. Сталий розвиток пов'язаний з формуванням принципово нового ставлення до людини, що розглядається як головна мета розвитку еколого-економічної системи [1]. На нашу думку, у контексті концепції сталого розвитку варто особливу увагу приділити питанням соціальної складової, яка передбачає забезпечення стабільності соціальних систем, а також зменшення загрози руйнівних конфліктів між людьми.

Однією з важливих умов сталого розвитку громади є її соціальна стійкість, здатність швидко адаптуватися і відновлюватися від різного роду соціальних потрясінь. Соціальна стійкість неможлива без дотримання соціальної справедливості щодо кожного з членів громади у всіх сферах життєдіяльності. Особливо вразливим принцип соціальної справедливості нині є у сфері родинних стосунків. Відносна закритість, «інтимність» сімейного життя, величезний вплив на сімейну поведінку різного роду традицій та стереотипів, можуть призводити до гендерної нерівності та насильства. Для сталого розвитку громади важливо, щоб всі громадяни мали однозначне сприйняття проблеми домашнього насильства. Проте досягнути цього досить складно: відповідальність за домашнє насильство на рівні громадської думки часто перекладається на постраждалу особу, а спроби виправдати кривдника/кривдницю звучать лейтмотивом обговорення будь-якого випадку домашнього насильства. Як наслідок – відсутність одностайності громади у засудженні насильства, а, отже, страх постраждалої особи заявляти про свою ситуацію (і отримати ярлик «жертви»), невпевненість у своєму праві на самозахист і гідне життя.

Порушення гендерної рівності у трудових та сімейних відносинах суперечить концепції сталого розвитку, оскільки нівелює принцип соціальної справедливості. На жаль, прояви гендерної нерівності у сім'ї довгий час розглядались як прояви «нормальної» поведінки [2]. Важливим кроком у боротьбі з гендерною нерівністю є ратифікація Стамбульської конвенції [3]. Поняття гендерної рівності передбачає рівні права для жінок і чоловіків та рівний

доступ до ресурсів [4]. Безпідставне надання переваг за ознакою статі може призводити до: надмірного контролю; обмеження іншої особи в комунікації та певних благах; проявів фізичного, психологічного, сексуального, економічного насильства та ін. Це поширені прояви насильства у сім'ях [5]. Наразі на законодавчому рівні в Україні визначено фундаментальні засади протидії домашньому насильству [6], проте це не знижує актуальності проблеми.

Переживання насильства в родині може спричинити тяжкі наслідки у дорослому житті [7]. Ставлення до осіб, що постраждали від насильства, часто є негативним. Вони піддаються стигматизації як «жертви», що ніби то «самі винні» у всьому, що сталося. Через таке ставлення громада може відмовляти постраждалим у допомозі, використовувати віктимблеймінг, виправдовувати кривдника. Тобто, образ постраждалої особи певною мірою стереотипований і міфологізований. Робота психолога в громаді, спрямована на протидію насильству, може починатися якраз із руйнації таких негативних стереотипів.

Отже, домашнє насильство є однією з нагальних проблем, яка вимагає негайних кроків для її вирішення. Формування середовища, інтолерантного до насильства, є необхідною умовою для досягнення комплексних цілей сталого розвитку громади.

Першим кроком до подолання проблеми домашнього насильства у громадах є просвітницька робота. На нашу думку, просвітницька робота повинна починатися зі шкіл та садочків, з метою знайомства дітей з поняттями «норми» та «не норми» поведінки людей у родині, а також дані заходи повинні поширюватися і на інші вікові групи населення.

Пріоритетними задачами є ознайомлення дітей з видами домашнього насильства; розвиток уміння розпізнавати потенційну загрозу; розуміння можливих наслідків від завдання шкоди іншим особам, а також наслідків бездіяльності при спостереженні за фактом скоєння насильницьких дій щодо інших осіб.

План просвітницьких заходів у школі може містити такі кроки: обговорення з учнями їх розуміння феномену насильства; перегляд та обговорення відеоконтенту з метою визначення негативних наслідків насильницьких дій; ознайомлення з трикутником Карпмана, пояснення ролі кожної сторони у даній соціальній моделі; обговорення з учнями способів профілактики домашнього насильства; надання рекомендацій учням з приводу самозахисту і протидії домашньому насильству тощо.

Проведення практичної роботи, спрямованої на реалізацію заходів з профілактики та протидії насильству потребує комплексного підходу. Зокрема, важливим є залучення представників різних організацій до проведення подібних заходів у різних навчальних закладах та на підприємствах. Варто займатись просвітою не лише учнів, а й працівників навчальних закладів та підприємств, зважаючи на те, що постраждати від домашнього насильства може будь-хто.

Просвіта для різних вікових категорій населення важлива. Робота з дітьми у школах та садочках дасть змогу передбачити можливу небезпеку, знизити ризик великої кількості інцидентів домашнього насильства шляхом попередньої

обізнаності підростаючого покоління з усіма аспектами проблеми. Обговорення усіх аспектів проблеми домашнього насильства зі здобувачами закладів вищої освіти дасть змогу підвищити рівень обізнаності здобувачів, що дозволить зменшити кількість проявів насильства у парах та сім'ях. Проведення заходів на підприємствах дасть змогу не втрачати працівників та не допустити зниження рівня працездатності особи через проблему домашнього насильства (а це вже забезпечення економічної складової сталого розвитку громади).

Отже, протидія домашньому насильству є однією з нагальних проблем, яка вимагає негайних кроків для її вирішення. Формування середовища, інтолерантного до насильства, є необхідною умовою для досягнення комплексних цілей сталого розвитку громади. Існує потреба у проведенні заходів психологічної просвіти з даної проблематики. Роботу з профілактики та протидії домашнього насильства важливо проводити з дітьми та підлітками.

Література:

1. Хаустова В. Є. Концепція сталого розвитку як парадигма розвитку суспільства. *Проблеми економіки*. 2018. № 1. С. 265-273.
2. Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. К., 2014. 65 с.
3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська Конвенція). 2014. URL: <https://rm.coe.int/1680462546>
4. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. К.: Ваіте, 2019. 288 с.
5. Мельянков В., Усатий Г. Проблематика криміналізації домашнього насильства. *ЛОГОС. Мистецтво наукової думки*. 2020. №10. С. 91-99.
6. Закон України Про запобігання та протидію домашньому насильству від 07.12.2017 № 2229-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018. № 5. Ст. 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
7. Sartor C. E., Waldron M., et al. Childhood sexual abuse and early substance use in adolescent girls: the role of familial influences. *Addiction*. 2013. Vol.108, Issue 5. Pages 993-1000.